Odcinek 7:
Powrót do Polany lub Jaszowca

Do Ustronia Polany (PKP i PKS):

Do stacji kolejowej i przystanku PKS w Ustroniu Polanie (200 m) możemy dojść skręcając w prawo (w kierunku południowym) w wąską ulicę Papiernia. Przechodzimy przez kładkę na Młynówce i po lewej stronie mijamy zabudowania dawnej wytwórni papieru. Idziemy czerwonym szlakiem turystycznym w kierunku Czantorii.

Do „Leśnika" w Ustroniu-Jaszowcu:

W sąsiedztwie betonowego słupa z okresu międzywojennego z metalową tablicą, na której widnieje liczba 84 (odległość w km od ujścia Przemszy do Wisły) czerwony szlak turystyczny skręca w lewo przez kładkę na Wiśle. Po prawej stronie budynek Zarządowej Stacji Pstrągowej, obok duży parking. Dalej drogą w lewo przez most na potoku Jaszowiec. W odległości około 300 m, po lewej stronie, pod lasem

Widok na Czantorię ze zbocza Skalicy

budynki Regionalnego Leśnego Ośrodka Edukacji Ekologicznej "Leśnik" (czerwone dachy), przy którym rozpoczyna się **ścieżka przyrodnicza "Skalica".**

ISBN 88-906771-1-3

Opracowali: Krzysztof Antoni Czamara i Leon Mijal
Zdjęcia: K. A. Czamara, A. Durda, L. Mijal i W. Rozański
Opracowanie graficzne i druk: OPPSTH-ok i MEDIA Sp. z o.o., Cieszyn

Współfinansowano ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ścieżka przyrodniczo-leśna Skalica

Nadleśnictwo Ustroń
Leśny Kompleks Promocyjny
Lasy Beskidu Śląskiego
RDLP Katowice

Ścieżka przyrodniczo – leśna Skalica

Ścieżka znajduje się na terenie Nadleśnictwa Ustroń, wchodzącego w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego - Lasy Beskidu Śląskiego. Trasa ścieżki rozpoczyna się w Ustroniu Jaszowcu przy Regionalnym Leśnym Ośrodku Edukacji Ekologicznej "Leśnik". Zwiedzanie Ośrodka trwa około godziny!.

Długość ścieżki wynosi około 4 km, a czas zwiedzania całej ścieżki ok. 3 godzin. Oprowadzanie przez przewodnika - leśnika zorganizowanych grup jest możliwe po uprzednim porozumieniu się z Nadleśnictwem (43-450 Ustroń, ul. 3 Maja 168, tel. 0 33 854 35 21).

Opis ścieżki podzielono na sześć odcinków. Pierwsze cztery prowadzą stromymi stokami wzgórza Skalica. Występują tu lasy reprezentują głęboko pogórza. Rosną w nich obok siebie gatunki drzew typowe dla lasów górskich: buk, świerk, jawor i jodła oraz związane z lasami niżowymi: sosna, grab, dąb szypułkowy, klon zwyczajny i lipa drobnolistna. Świerki i sosny wprowadzono tu sztucznie na przełomie XIX i XX wieku. Trzy końcowe odcinki prowadzą pierwszą terasą doliny Wisły. Występują tu dawniej naturalne, wilgotnotorfowe lasy łęgowe, uległy prawie całkowitemu zniszczeniu, głównie podczas regulacji rzeki. Aktualna roślinność, chociaż bardzo zniekształcona, zachowała częściowo pierwotne zróżnicowanie (np. ocalało stanowisko rzadkiej, chronionej paproci **pióropuszenka strusiego**). Zwiedzanie ścieżki umożliwia poznanie, oprócz gatunków flory rodzimej, także nowych dla flory polskiej gatunków: rdestu ostrokończystego, barszczu Sosnowskiego, niecierka Royllego (gruczołowatego), nawłoci kanadyjskiej i innych gatunków, bardzo ekspansywnych na żyznych i zaburzonych siedliskach, jakimi są regulowane doliny rzek.

Skalica (457 m n.p.m.) widziana wiosną

Rdest „Lenkie" w dolinie Czarnego Wisełka (580 m n.p.m.)

Różowo kwitnący storczyk Royllego (Anacamptis royleii)

W sąsiedztwie ścieżki występują rośliny objęte ścisłą ochroną gatunkową: **barwinek pospolity*, bluszcz zwyczajny, parzydło leśne,** wspomniany już **pióropusznik strusi, szmotnik bezwonny i śmieszynka przebiśnieg** oraz objęte częściową ochroną (zbiór wymaga pozwolenia): **kalina koralowa, kruszyna pospolita, marzanka wonna, kopytnik pospolity, pierwiosnka wyniosła i goryczka trojeściowa.**

Świat zwierząt, objętych ochroną gatunkową, reprezentują: owady: **biegacze, trzmiele** i niektóre **motyle;** mięczaki: **ślimak winniczek** (mimo zbierać do celów spożywczych, oscobnić o srodnicy muszli powyżej 30 mm, wyłącznie od 1 do 31 maja, w miejscach wyznaczonych przez wojewodę);

kręgouste: rzadki **minog rzeczny;** ryby: **strzebla potokowa, śliz, piskorz i brzanka górska;**

skorupiaki: rak rzeczny;

płazy: **salamandra plamista, traszki, kumaki, ropuchy, rzekotka i żaba trawna;** gady: **jaszczurki- zwinka, żyworodna i padalec,** węże: **zaskroniec i żmija zygzakowata;** ptaki: **mewa śmieszka, rybitwa zwyczajna, pustelka, myszołów, jastrząb, kukułka, kowalik, pluszcz, sójka, paszkot, kos, szpak, sójka, zimorodek, puszczyk, dzięcioły, pliszki, sikory** i inne oraz (od 15 marca do 30 czerwca) **gawron, wrona i sraka;** ssaki: **jeż, kret, ryjówki, wiewiórka, wydra, fasica, gronostaj i popielica.** Występują tu także pospolite i rzadkie gatunki płazów i ssaków: bażant, czapla siwa i kaczka krzyżówka; kuna, zając szarak, borsuk, lis, dzik, sarna i jeleń.

Ścieżka jest dostępna i atrakcyjna w okresie wegetacji roślin od kwietnia do października. Pozwala poznać najważniejsze gatunki drzew leśnych oraz niektóre krzewy i rośliny zielne. Szczególnie ciekawe są wiosenne. Dzięki i relocziśi do lat 15 powinny wędrować ścieżką koniecznie w towarzystwie opiekunów.

Ślaz zwisający z dyliwem

Fragment ścieżki w zimie

Na odcinkach prowadzących stokiem góry należy zachować szczególną ostrożność:

- **nie schodzić z trasy ścieżki,**
- **uważać, aby nie potrącać kamieni,**
- **jak zawsze w lesie nie używać ognia.**

Prosimy o zachowanie ciszy, nie śmiecenie, nie zrywanie roślin i nie płoszenie zwierząt. Pamiętajmy, że jesteśmy gośćmi przyrody.

** Gatunki chronione zaznaczono w tekście tłustym drukiem.*

Odcinek 1:
Przez drzewostan świerkowy

Drzewostan świerkowy (Picea abies)

Wyruszamy wąską ścieżką przez drzewostan świerkowy (wtórny) z domieszką dębu i buka, sporadycznie modrzewia, brzozy i olszy, prawie bez podszytu i runa z powodu ocienienia dna lasu. Miejscami wyrasta wysoka trawa - trzcinnik leśny.

Przy ścieżce: leśanina - posusz pozostawiony w lesie, który po rozdrobnieniu się, użyźnia glebę leśną. Pod korą martwych drzew z rzędu liczne chodniki maciorzyste i larwalne korników, w drzewnie larwy ksylofagów (drewnojadły).

Kornik trójzęby (Ostenograssus amodinensis)

Na świerkach widoczne objawy uszkodzeń od imisji przemysłowych: przerzedzone korony, suche gałęzie... Ostatnie świerki latwo mogą ulec śmiertelnemu atakowi szkodliwych owadów: kornika drukarza, kornika drukarczyka, rytownika pospolitego i czteroczasa świerkowca.

W uroczysku Skalica prowadzone są wyłącznie cięcia sanitarne. Wycina się głównie obumarłe i obumierające: opanowane przez kornik lub osłabione. Pozyskane drewno stanowi surowiec przerabiany głównie na deski, meble, papier lub wykorzystywane jest jako opał.

Kleszcz pospolity (Ixodes ricinus)

Dochodzimy do odkrzewionego strumienia i schodzimy na brzeg Wisły. Na nadrzecznych kamieniach łubią wygrzewać się jaszczurki zwinki. W rzece żyją: pstrąg potokowy, okoń, kleń, jelec i inne. Na drugim brzegu Wisły - ujście Suchego Potoku. Na horyzoncie maszyn Czantorii (995 m n.p.m.).

Odcinek 2:
Stokami Skalicy

Kleszcz obrzeżony strumieniak (Zawisc gajowy (Anadrnus nemorosus) i pierwiosnka wyniosła (Primula elatior)

Nad okrzewionym strumieniem możemy obserwować wczesną wiosną biało kwitnący zawilec gajowy, a latem trzy rzadkie/ pospolity (rodziny, kwiaty żółte, około 2 cm długości, zagięta ostrogą), drobno-kwiatowy (wschodnioazjatycki; kwiaty jaskrawożółte zarośli ostrogą, 1 ancilugość) i Royllego (= gruczołowaty), pokutnikowaty(ichi, kwiaty do 2 m wysoki; kwiaty różowo z prostą ostrogą, do 40 kwiatów).

Za strumieniem: grupy grabów i leszczyny, wyżej sosny zwyczajnej. Czasem można tu spotkać **wiewiórki**. Osobniki żyjące w lasach górskich mają ubarwienie ciemniej brunatne, a na ręku z reguły są rude.

Po obu stronach ścieżki: płaty kamwalijć dwuliściowej, oraz pojedyncze, ciemnozielone egzemplarze nerecznic, szerokolistnej i samczej, a dominuje jasnozielona wielisa samiczka. Możemy tu także rozpoznać **barwinek pospolity,** mocnyjlnik trójnerwowy oraz trójlistkowy szczawik zajęczy (z powodu zawartości szczawiowanów liście i kwiaty mają kwaśny smak).

Grab zwyczajny (Carpinus betulus)

Barwinek pospolity (Vinca minor)

Odcinek 3:
Skalica - las bukowy

Przed szczytem **buk z kapliczką**, pod nim duży stos ułożony z kamieni, które przynoszą wędrujący ścieżką. Opodal kamienna ławka. Poniżej, około 20 m w kierunku zachodnim, łan żywca gruczołowatego - rośnie tylko w Karpatach oraz na obszarach przyległych (subendemit karpacki) i jest gatunkiem charakterystycznym dla dominującego w regiu dolnym zespołu żyznej buczyny karpackiej **Dentario glandulosae - Fagetum.** W kierunku południowym pod biem czarnym płat chronionej śnieżycy przebiśnieg. W jesieni pod koronami buków można znaleźć jadalne, bogatosmaczne nasiona – żołędzie, oraz kolczaste mieszańi nasienne.

Pod okapem drzewostanu: liczne młode pokolenie lasu - odnowienie naturalne - buki, graby.

Świdwiczka przebiśniegu (Galanthus nivalis)

Żywiec gruczołowaty (Dentaria glandulosa)

Żywiec gruczołowaty (Dentaria glandulosa)

jawory, klony i lipy /liście jadalne. wiosną bardzo smaczne/. W runie występuje: marzanka wonna, **kopytnik pospolity,** dwie jeżyry: gruczołowata (trójlistkowa) i falistowana (pięciolistkowa), czworolist pospolity, kokoryczka wielokwiatowa, przytulie, czerniec gronkowy...

Kapliczka na polu (Fagus sylvatica)

Odcinek 4:
Do kamieniołomu

Po zwiedzeniu partii szczytowej Skalicy możemy dojść do kamieniołomu ówcześnie drogami: albo ulicą Skalica w lewo, potem drogą asfaltową w dół (po lewej stronie **parzydło leśne i goryczka trojeściowa**) i ścieżką do kamieniołomu albo wracając do początku odcinka 3 i wykruszyć wąską ścieżką w kierunku północno-zachodnim. Na liściach młodych jarzmów kolorowe plamy - przebarwienia, powodowane przez grzyba, smolowatą plamistość liści klonu (camilak jawornowy, *Rhytisma acerinum*). W dole, pod stromą skarpą, ośrodek kempingowy; uwidamy, aby nie potrącać kamieni!

Czosnek gronkowy (Allium ursinum)

Dawny kamieniołom - ściana piętrowa

W kamieniołomie pozyskiwano piaskowce godnisie. Od północy pionowe ściany kilkumetrowej wysokości, z hakami wbitymi przez GOPR-owców, odbywających tu ćwiczenia wspinaczkowe.

Liście i kwiat kopytnika pospolitego (Asarum europaeum)

Tereny po eksploatacji kamienia porasta bujna roślinność: drzewa i krzewy - olsza szara, jesion, klon zwyczajny, jawor, bez czarny, dereń świdwa; rośliny runa rosnące częstow żyznych i wilgotnych lasach: dworonik pokrzywolistny, lepiężnik biały, czosnaczek pospolity, jasnota plamista, jeżyny: gruczołowata, kulnik pospolity, dąbrówka rozłogowa, gajowiec żółty, kokoryczka wielokwiatowa, przytulie, czerniec gronkowy...

Liście i kwiat kopytnika pospolitego (Asarum europaeum)

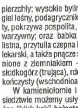

Dworzanka pospolita/siwiny (Campanula trachelium)

pierzchły; wysoślki byliny - dzięgiel leśny, podagrycznik pospolity, pokrzywa pospolita, ostrożeń warzywny; oraz babka szerokolistna, przytulia czepna i mniszek lekarski, a także pnącze spokrewnione z ziemniakiem - psianka słodkogórz (trująca), rdest ostrokończysty (wschodnioazjatycki).

W kamieniołomie i jego sąsiedztwie możemy usłyszeć głosy: "klirk-kok" bażanta, bębnienie **dzięcioła, śpiew zięby**: "fringilla zit-zeit-czeit czitttjiiiiia" - co można oddać słowami: "czekaj, czekaj, coś zrobię, nie wiesz?!", a jej "hulit" zwiastuje deszcz.

Czasem można dostrzec ucieczkującego przed nami niejadowitego węża - **zaskrońca** osiągającego ponad 1 m długości, jaszczerkę bruzgę - **padalca** i płaza ognistego - **salamandrę plamistą.**

Salamandra plamista (Salamandra salamandra)

Odcinek 5:
Do mostu na Wiśle

Z kamieniołomu wyruszamy w kierunku zachodnim. Mijamy tamy gąbowca zlotego i bluszczyka kurdybanka oraz okazy barszczu zwyczajnego, jasnoty purpurowej, czosnaczka, **kopytnika i pierwiosnki wyniosłej.**

Wroślyn (Oxyacetum vulgare) ze sin. modrzewiem (szerwotnicze tarek)

Koło domków kempingowych /egzemplarz samiaka ośmiowy/ skręcamy w prawo i idziemy drogą asfaltową. Przed wiaduktem po lewej, stanowisko traganka szerokolistnego o liściach złożonych, podobnych do liści grochodrzewa (akacji). Za wiaduktem po prawej stronie wrośnicz pospolity, a wyżej krzew bzu koralowego. Przy drodze jesiony, krzewy ościki róży, wiórz, by krzewiasta (wiórwa, Salix viminalis); po lewej łany zarnowca i trzcinnika piaskowego: po prawej grochodrzew (Robinia pseudoacacia) i żywopłot z ligustru pospolitego.

Kwitnący żarnowiec (Sarothamnus scoparius) i liście trzcinnika piaskowego (Calamagrostis arenaria)

Odcinek 6: W górę Wisły

Za mostem na Wiśle ponownie skręcamy w lewo, na wyasfaltowaną drożkę (200 m). Przy zakręcie duża wierzba krucha i mniejszy od niej jesion, z jednostronnie rozwiniętą koroną.

W sąsiedztwie wiaduktu rosną, do 1,5 m wysokie: bylica pospolita, mostrzyk biały i ślaz zygmarek (kwiaty różowe o średnicy co 5 cm).

(Za mostkiem na potoku Poniwiec, ścieżką sięgającą w prawo, można dojść do torów kolejowych. Za torami, w odległości 15 m, możemy obejrzeć dwuprzęsłowy, kamienny most; na dolnym poziomie płynie młynówka, a na górnym, potok Poniwiec.)

Po obu stronach ścieżki brzozy brodawkowate, lipy drobnolistne (liście jadalne - smaczne wiosną), jesiony, dęby, klony zwyczajne, jawory, olsze szare, a także orzeszniasta i krzewiasta wierzby.

Liście tarodrzewiecznie pokrzyszcznika strzałkowego (Matteuccia struthiopteris)

Możemy obserwować różne gatunki roślin, krzewów i drzew występujących nad rzekami, tworzące zespoły roślinne nazywane łęgami. Nie wprowadzono tu nasadzeń gatunków obcych.

Żarnopłon wiosenny (Ficaria verna)

Przy ścieżce biegnącej niskim obwodowaniem Wisły stanowisko dwóch gatunków związanych z lasami wilgotnymi i objęte ścisłą ochroną: **pióropusznik strusi i parzydło leśne,** a także krzewy pod ochroną częściową: **kalina koralowa i kruszyna pospolita.** Zimą na śniegu można dostrzec m.in. tropy wydry. Za mostkiem na Suchym Potoku, po prawej stronie, rozdzielnia gazu.

Ścieżka Przyrodniczo-Leśna „SKALICA"

- Odcinek 1: przez las świerkowy
- Odcinek 2: pod szczyt Skalicy
- Odcinek 3: Skalica - las bukowy
- Odcinek 4: do kamieniołomu
- Odcinek 5: do mostu na Wiśle
- Odcinek 6: w górę Wisły
- wariant 1: Odcinek 7: powrót do bramy Polany
- wariant 2: Odcinek 7: powrót do Jaszowca